

Les trois fusibles étaient intacts et, sur les bornes, on ne releva aucun indice permettant d'établir qu'elles avaient été touchées par la victime.

L'autopsie a fait constater des traces de brûlures et des symptômes d'asphyxie comme on en relève en cas de mort par électrocution.

Si j'ai estimé utile de vous signaler cet accident, c'est à cause du fait que l'on a constaté tardivement que l'ouvrier n'avait pas quitté l'usine. Un tel fait ne devrait évidemment pas se produire et un contrôle devrait être établi permettant de vérifier, après chaque poste, si tous les ouvriers ont bien quitté l'usine, l'atelier ou le chantier de travail.

Au surplus, je ne puis que me rallier à une suggestion de M. l'Inspecteur Général des Mines, à savoir que, pour les ouvriers travaillant isolément, il conviendrait d'organiser une surveillance suffisamment fréquente du genre de celle qui est prévue à l'article 19 du Règlement du 30 mars 1905, pour les travaux à effectuer dans les endroits susceptibles de contenir des gaz dangereux.

Je vous prie, M. l'Ingénieur en Chef, de vouloir bien inviter MM. les Ingénieurs sous vos ordres à attirer l'attention des directeurs des entreprises industrielles qu'ils surveillent, sur l'accident et les considérations qui précèdent et, à examiner avec ces directeurs l'efficacité des mesures en vigueur ou décidées.

Pour le Ministre :

Le Directeur Général des Mines,
J. LEBACQZ.

AMBTELIJKE BESCHEIDEN

MINISTERIE VAN ARBEID EN NIJVERHEID

ALGEMEENE DIRECTIE VAN HET MIJNWEZEN.

GEBRUIK DER ELECTRISCHE HANDLAMPEN

*Omzendbrief aan de H. H. Hoofdingenieurs-Directeurs
der Mijnen.*

Brussel, den 10 December 1932.

Heer Hoofdingenieur,

Ik heb de eer uw aandacht te vestigen op een onlangs voorgekomen ongeval, waarvan hierna de omstandigheden.

Een werkman, was alleen, in een donkere ruimte achter een pijpenketel die men kwam te schouwen, bezig met het ophalen der tappen van den waterbak.

Hij werd gedood door den electricischen wisselstroom, op 220 volts van een handlamp die hij om zich te verlichten, boven het hoofd geplaatst had. Het slachtoffer had de peer en den beschermden zeef der handlamp weggenomen om er een strafere lamp op aan te brengen waarop de zeef niet kon worden aangepast.

De buigzame kabel was met caoutchouc geïsoleerd en was spiraalvormig met stalen draad omwonden.

Het onderzoek heeft uitgemaakt dat de socket der lamp afgebroken was, en dat de, twintig meter lang, plooibare kabel der handlamp, in slechten toestand was, de isolering der leiding was nochtans voldoende.

Draagbare elektrische mijnlampen, waren ter beschikking van het personeel, voor het werk en het onderzoek uit tevoeren, binnen in den ketel

De H. Hoofdingenieur Directeur van het arrondissement heeft de Directie der Mijn verzocht om voor den goeden staat der handlampen te zorgen, met dien verstande, dat het aanbrengen der lamp niet mocht worden gewijzigd, en om bijzonder toezicht te houden over de werklieden die deze lampen gebruiken.

Hij heeft ze bovendien aangezet om het bevel, dat zij eertijds hadden uitgevaardigd te hernieuwen, van enkel mijnlampen te gebruiken om binnen den ketel te kruipen en dit bevel uit te strekken tot de ineenzettingswerken die het slachtoffer uitvoerde.

De H. Inspecteur generaal heeft er aan herinnerd dat de voorschriften van artikel 61 van het Reglement dd. 28 December 1931 betrek hadden op de, voor onderzoek van ketels en metalen vergaarbakken, gebruikte handlampen zonder te bepalen dat het enkel het inwendig onderzoek betrof.

Zekere ingevingen terzij stellende, heeft hij de meening geuit dat het wenschelijk is, de verklaring van den tekst van dit artikel aan te nemen, in den zin dat de voorgeschreven maatregelen dienen te worden nagekomen niet allenlijk bij het inwendig onderzoek van ketels en metalen vergaarbakken, maar ook, ieder maal, dat werklieden gebruik makende van draagbare lampen in de onmiddellijke nabijheid werken van zulke ketels en vergaarbakken.

Deze verklaring is gansch logisch en stemt overeen met het nagestreefd doel en ik verzoek U ze te doen kennen en de aandacht er op te trekken van de Nijverheidshoofden die van uw arrondissement afhangen dat artikel waarvan spraak is, in dien zin dient te worden uitgelegd.

Deze uitlegging heeft niet alleen betrek op de spanning van den stroom maar ook op de beschutting der verplaatsbare leidingen en dat, alzoo, het gebruik van de met stalen draad onwonden kalbes afschaft.

Namens den Minister :

De Directeur Generaal van het Mijnwezen,
J. LEBACQZ.

MINISTERIE VAN ARBEID EN NIJVERHEID

ALGEMEENE DIRECTIE VAN HET MIJNWEZEN.

CONTROLE DER WERKLIEDEN

*Omzendbrief aan de H. H. Hoofdingenieurs-Directeurs
der Mijnen.*

Brussel, den 10 December 1932.

Heer Hoofdingenieur,

Onlangs kwam er in een werkplaats voor kolenzeverij en wascherij, een ongeval voor, waarop ik meen uwe aandacht te moeten trekken.

In een hoek dezer werkplaats was er, onder de bakken voor fijnkolen, een gepantserde kabel aangebracht voor het aanbrengen van triphasische wisselstroom op 220 volts tusschen de fasen. Drie afleidingen vertrokken er van, waarvan twee, naar de in de zaal geplaatste motoren en de derde naar een hogere verdieping.

Al de verbindingen waren afgezonderd er geen enkel deel onder spanning was genaakbaar met uitzondering der klemen der drie smeltzekeringen ingevoegd in de derde afleiding en geplaatst op een klein bord, aan den muur op eene hoogte van 1 m. 30 gevestigd.

Het was eene tijdelijke inrichting gelegen op een afgezonderde plaats, waar geen gevaar voor toevallige aanraking was te vreezen.

Een werkman was met het toezicht over de werking der toestellen in bedoeld lokaal belast, en werkte er, gansch alleen.

Op een Zondag, rond 13 uur, kwam de moeder van den werkan zich op de kolenmijn, waarvan bedoelde werkplaats

toebehoorde, aanbieden en verklaarde dat haar zoon sedert den avond te voren niet was t' huis gekomen.

Onmiddelijk werd een onderzoek ingesteld en de werkman dood weergevonden, het lichaam uitgestrekt op den grond in nabijheid van den muur waarop het bord was gevestigd.

De drie smeltzekeringen waren onaangeroerd en op de klemmen was er geen teeken dat kon vaststellen dat zij door het slachtoffer waren aangeraakt.

De lijkschouwing liet teekens van brandwonden vaststellen en verschijnselen van verstikking zooals men kan opmerken bij gevallen van dood door electrocutie.

Indien ik het nuttig heb geoordeeld uwe aandacht op dit ongeval te trekken komt dat voort uit het feit dat men te laat heeft vastgesteld dat de werkman de werkplaats niet had verlaten.

Zulk een feit zou zich natuurlijk niet mogen voordoen en een contrôle dient ingesteld die toelaat, na ieder werkpost, vast te stellen of al de werkliden de fabriek of de werkplaats hebben verlaten.

Bovendien kan ik mij enkel aansluiten bij de opmerkingen door den H. Inspecteur Generaal uitgebracht, te weten dat voor werkliden die afzonderlijk werken, het betamen zou, een herhaald toezicht uit te oefenen, gelijk aan dat voorzien is bij artikel 19 van Reglement dd. 30 Maart 1905, voor de werken uit te voeren in de plaatsen die gevaarlijk gaz kunnen inhouden.

Ik verzoek U, H. Hoofdingenieur, de HH. Ingénieurs onder uw orders, aan te zetten om de aandacht, der besturen van nijverheids inrichtingen, onder hun toezicht, op dit ongeval en de er bijgaande opmerkingen, te trekken, en om samen met de bestuurders de doelmatigheid te bestudeeren, der in voege zijnde of de te nemen, maatregelen.

Namens den Minister :

De Directeur Generaal van het Mijnwezen,
J. LEBACQZ.

SOMMAIRE DE LA 3me LIVRAISON, TOME XXXIII

SERVICE DES ACCIDENTS MINIERS ET DU GRISOU

<i>Les accidents survenus dans les Charbonnages de Belgique, pendant l'année 1927</i>	G. Raven	803
Accidents survenus dans les travaux souterrains :		
Les accidents dus aux transports souterrains :		
Introduction		803
Les accidents survenus au cours de la circulation des ouvriers et du transport des produits sur des voies de niveau ou peu inclinées		04

MEMOIRES

L'exploitation des mines de cuivre aux Etats-Unis et au Canada	C. Demeure	851
L'exploitation par longues tailles	M. Nokin	909

NOTES DIVERSES

Calcul des chaudières à haute pression et des réservoirs de vapeur à haute température		967
Note sur une installation d'épuration de gaz sulfureux servant à la fabrication d'acide sulfurique par le procédé de contact aux Usines de Baelen de la Société de la Vieille-Montagne	P. Gérard	1001
Aperçu sur l'activité des Charbonnages du bassin houiller du Nord de la Belgique au cours du premier semestre 1932	M. J. Vrancken	1013
L'Industrie houillère en Hollande pendant l'année 1931	B. F. Peeters	1027

DIVERS

<i>Association Belge de Standardisation :</i>		
Echantillonnage et analyse des huiles de graissage. — Mesure de la viscosité des huiles de graissage. — Projet soumis à l'enquête publique		1043
Publications : Rapport n° 15. — Instructions relatives aux ouvrages en béton armé		1045

STATISTIQUES

Statistique des Industries extractives et métallurgiques et des appareils à vapeur en Belgique pour l'année 1931	J. Lebacqz	1047
--	------------	------